

Forfatter: Dalgas, Ernesto

Titel: Udrag fra Lidelsens Vej

Citation: Dalgas, Ernesto: "Lidelsens Vej", i Dalgas, Ernesto: *Lidelsens Vej*, udg. af Henrik Schovsbo, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 325.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-dalgalideval-shoot-idm139862322171648/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Lidelsens Vej

ges i realiteten af udenlandske stormænd, de holstenske grever. – *Folketinget*: Danmarks forfatning (Grundloven af 1866) byggede på en rigsdag med to kamre: det (nogenlunde) demokratisk valgte Folketing og det aristokratiske Landsting. Regeringen under ledelse af »Højre«-politikeren *Estrup* (1825–1913) støttede sig med kongens accept på Landstinget, hvor den havde flertal, mens oppositionen, bestående af venstrepartier, havde flertal i Folketinget. I denne situation opstod strid mellem de to ting. Først i 1901 knæstattes det princip, at regeringen skal være i overensstemmelse med Folketingets flertal (parlamentarismen, jf. n.t.s. 93). – *Kronpeter*: folkeligt udtryk for kronprinsen, den senere Frederik 8., konge 1906–1912. – *Stilleben*: ty. egl. Scilleben, »stilleliv«. I kunsthistorien udtryk for et motiv bestående af en opstilling af døde ting, uden mennesker.

- 261 *den store Folkefører*: Skikkelsen er tegnet efter venstrepolitikeren Christian Berg (1829–1891). Som grundtvigiansk landsbylærer og lokalpolitiker blev han 1866 indvalgt i Folketinget, hvor han blev leder af oppositionen og en tid formand for tinget. Derfor havde han bolig i København (se s. 271). – *Amstidende(s)*: den lokale venstreavis. – *Abraham (...)* *Sara* og *Høgar*: se n.t.s. 38. – *Skytteforening*: Som led i den folkelige politiske organisering under forfatningskampen dannedes over hele landet foreninger med militære idrætter på programmet. De blev senere samlet i bl.a. De danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger. – *Den glade Kobbersmed*: egl. »Den evigglade Kobbersmed«, revymelodi af C. Peters (1886), stadig populær til f.eks. sølvbryllupsange.
- 262 *forkert*: se n.t.s. 68. – *give (...)* *ind at nyse paa*: formentlig fejl for *een at nyse paa*, give én en forskrækkelse. – *Jernknoer* og *Todtschlægers*: knojern og korte, elastiske knipler med blyklump. – *Lersøen*: nu forsvunden sø i det nordlige København, jf. den nuv. Lersøpark ved Bispebjerg. – *Gammel Tor*: Rådhuset i København lå dengang på Gl. T. i det nuv. Domhus. I det såkaldte »Saiatfad« transporteredes fangerne til domstolen fra dattidens arresthus, der lå på Blegdamsvej.
- 263 *Strucbrækker*: strejkebryder. – *Arbejdernes Værn*: organisation styret af arbejdsgiverne. Den fungerede som modtræk til den ordinære (socialdemokratiske) fagbevægelse. A.V. organiserede strejkebrydere, når der var arbejdskampe. – *brænd(e)tr* *den af*: skulke fra arbejde. – *en Spids*: en genstand, drink. – *Panser*: sl. for politibetjent. – *Jakobinere*: yderligtgående gruppe under den franske revolution.
- 264 *Schackalmiddag*: sjakaer er ådselsødere.
- 265 *Chifferskrift*: kodeskrift. – *Spencer*: se n.t.s. 81. – *Spinoza*: se n.t.s. 206, *Identitetshypotesen*. – *Materialisme*: den filosofiske opfattelse, at alt lader sig forklare ud fra og føre tilbage til materielle (fysiske) årsager. Ånden er således ikke et selvstændigt princip. Opfattelsen går tilbage til oldtiden (f.eks. Epikur), men har hele tiden haft fortalere, bl.a. den ty. filosof Karl Marx (1818–1883) og den filosofiske skole, der udspringer af hans tanke. Den senere nævnte Ernst Heinrich *Haeckel* (1834–1919), ty.

- zoolog, var en fremtrædende repr. for m., og Dalgas havde studeret ham grundigt. H. forbinder m. med Darwins udviklingslære (se n.t.s. 212). – *Substansen*: lat. »det tilgrundliggende«. Betegnelse i filosofien for det, der består i sig selv, i modsætning til egenskaberne. Substansbegrebet har spillet en stor rolle i den filosofiske disciplin metafysik fra grækerne over Kant til nutiden – *ireniske*(e): fredstiftende.
- 266 *vækkte Forargelse hos de smaa*: Luk. 17,1-2. – *Treenigheden*: se n.t.s. 206. – *Galleriet*: de billigste pladser i Det kgl. Teater, øverst oppe. – *hver Profession havde sin Dag*: Hele situationen minder om Collegium politicum i Holbergs komedie *Den politiske Kandestøber* (1722) II,3, hvor der er tale om, at magten i byen skal gå på skift mellem de forskellige fag. – *Positivist*: se n.t.s. 179. – *Ned med Estrup* (Scavenius og Ravn/ Vi vil ingen revnet Grundlov ha' i Kongens København): begyndelseslinien til en slagssang, der blev til under spektaklerne ved et møde i Kbhs skytteforening 22.2.1885. – *hemmelige Steder*: (offentlige) toiletter.
- 267 *Indfødsret*: statsborgerskab. Den erhverves normalt ved fødslen, men udlændinge, der har boet i Danmark i en årrække, kan erhverve i ved lov, den såk. naturalisation. – *Svenskerne*: På denne tid indvandrede mange (land)arbejdere fra Sverige. – *Danton*, Georges Jacques (1759-1794): fr. politiker. Han var virksom som folkefører under den fr. revolution, og han ledede oprøret, der førte til stormen mod slottet Tuileriernes og afskaffelsen af kongedømmet i 1792. – *det historiske graa Hus i Toldbodvej 34*: den ejendom, hvor statsminister Estrup havde sin privatbolig. – *Pe-reat*: lat. Lad ham dø! Ned med ham! Modsat *Vivat*: Lad ham leve! – *Rigsdagskaserne*: Efter Christiansborgs brand i 1884 mødtes rigsdagen i en tidl. kaserne i Fredericiagade, Østre Landsrets nuværende bygninger. – *Cordon*: enkelt række soldater eller politibetjente. – *Slagtere (...)* *Nikolaj*: På Nikolaj Plads var på den tid byens slagterboder. Derfor kan et offentligt pissoir på dette sted have været en tom i øjet på slagterne – jf. s. 268. *Smudplet paa Nikolaj*. I øvrigt er skildringen af optøjerne i nogen grad farvet af urolighederne 1859-1860 mod Frederik 7. og grevinde Danner. Herunder nedbrød folkemasserne et offentligt nødtørftshus på Højbro Plads, og tilstandene var ved at udvikle sig til oprør, hvorfor man satte militæret ind. – *provisorisk*: jf. n.t.s. 74, *31te Mars (...)* 1885. – *Marchalte*: kaldet således, fordi man kan se hoved og fødder på de mænd, der forretter deres nødtørft bag afskærmningen.
- 268 *Politiets Slaver*: straffefanger, der udførte offentligt arbejde. – *Bastille*: slot og fængsel i Paris. B. blev indtaget og nedbrudt 14. juli 1789 (B.-dagen, siden Frankrigs nationaldag). Dette markerede optakten til den store revolution. – *Sansculotter*: fr. »uden knæbukser«. De proletariske (og radikale) grupper under den fr. revolution. De jævne personer gik med lange bukser og ikke som overklassen med hofdragtens knæbukser, »culottes«. – *Pulver ist schwarz (...)* *Flamme*: ty. »Krudtet er sort, rødt blodet, gyldent luer flammen«. Citatet stammer formodentlig fra en revolutions-sang op til den ty. revolution i 1848, idet de tre nævnte farver fra det år blev nationalfarver, frem til kejserdømmets indførelse 1870.